ऋचो यजूंषि सामानि लोभाश्च विधिचोदिताः । यस्मिन्नेतानि सर्व्वाणि भवन्तीह स वै द्विजः ।
अग्न्याधेये यज्ञवति यच्च सोमेषु ते द्विज । यच्चेतरैर्म्महायज्ञैर्व्वेद तद्भगवान् पुनः ।
तस्माद्ब्रह्मन् यजेचैव याजयेचाविचारयन् । यजतः स्वर्गविधिना प्रेत्य स्वर्गफलं महत् ।
नायं लोकोऽस्ति यज्ञानां परश्चेति विनिश्चयः । वेदवादविदश्चैव प्रमाणमुभयं तदा । ९४९
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि गोकपिलीये ऊनसप्तत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २६९ ॥
॥ कपिल उवाच ॥ एतावदनुपश्यन्ति यतयो यान्ति मार्गगाः । नैषां सर्व्वेषु लोकेषु कश्चिदस्ति व्यतिक्रमः ।
निर्द्वन्द्वा निर्नमस्कारा निराशीर्व्वन्धना बुधाः । विमुक्ताः सर्व्वपापेभ्यश्चरन्ति शुचयोऽमलाः ।
अपवर्गेऽथ सन्त्यागे बुद्धा च कृतनिश्चयाः । ब्रह्मिष्ठा ब्रह्मभूताश्च ब्रह्मण्येव कृतालयाः ।
विशोका नष्टरजसस्तेषां लोकाः सनातनाः । तेषां गतिं परां प्राप्य गार्हस्थ्ये किं प्रयोजनं ।
॥ सूमरश्मिरुवाच ॥ यद्येषा परमा काष्ठा यद्येषा परमा गतिः । गृहस्थानव्यपाश्रित्य नाश्रमोऽन्यः प्रवर्त्तते । ९५०
यथा मातरमाश्रित्य सर्व्वे जीवन्ति जन्तवः । एवं गार्हस्थ्यमाश्रित्य वर्त्तन्त इतराश्रमाः ।
गृहस्थ एव यजते गृहस्थस्तप्यते तपः । गार्हस्थ्यमस्य धर्म्मस्य मूलं यत्किञ्चिदेजते ।
प्रजनाद्यभिनिर्वृत्ताः सर्व्वे प्राणभृतो जनाः । प्रजनञ्चाप्युतान्यत्र न कथञ्चन विद्यते ।
यास्तु स्युर्वहिरोषध्यो वहिरन्यास्तथा द्विजाः । ओषधिभ्यो वहिर्यस्मात् प्राणात् कश्चिन्न दृश्यते ।
कस्यैषा वाग्भवेत् सत्या मोक्षो नास्ति गृहादिति । अश्रद्दधानैरप्राज्ञैः सूक्ष्मदर्शनवर्ज्जितैः । ९५१
निराशैरलसैः श्रान्तैस्तप्यमानैः स्वकर्म्मभिः । शमस्योपरमो दृष्टः प्रव्रज्यायामपण्डितैः ।
त्रैलोक्यस्यैव हेतुर्हि मर्य्यादा शाश्वती ध्रुवा । ब्राह्मणो नाम भगवन् जन्मप्रभृति पूज्यते ।
प्राग्गर्भधानान्मन्त्रा हि प्रवर्त्तन्ते द्विजातिषु । अविस्रम्भेषु वर्त्तन्ते विस्रम्भेष्वप्यसंशयं ।
दाहे पुनः संश्रयणे संश्रिते पात्रभोजने । दाने गवां पशूनां वा पिण्डानामप्सु मज्जने ।
अर्चिष्मन्तो वर्हिषदः क्रव्यादाः पितरस्तथा । मृतस्याप्यनुमन्यन्ते मन्त्रा मन्त्राश्च कारणं । ९५२
एवं क्रोशत्सु वेदेषु कुतो मोक्षोऽस्ति कस्यचित् । ऋणवन्तो यदा मर्त्या पितृदेवद्विजातिषु ।
श्रिया विहीनैरलसैः पण्डितैः सम्प्रवर्त्तितं । वेदवादापरिज्ञानं सत्याभ्यासमिवानृतं ।
न वै पापैर्ह्रियते क्रथ्यते वा यो ब्राह्मणो यजते वेदशास्त्रैः । ऊर्द्ध्वं यज्ञैः पशुभिः सार्द्धमेति सन्तर्पितस्तर्पयते च कामैः ।
न वेदानां परिभवान्न शाठ्येन न मायया । महत् प्राप्नोति पुरुषो ब्रह्मणि ब्रह्म विन्दति ।
॥ कपिल उवाच ॥ दर्शश्च पौर्णमासश्च अग्निहोत्रञ्च धीमतः । चातुर्म्मास्यानि चैवासन् तेषु धर्म्मः सनातनः । ९५३
अनारम्भाः सुधृतयः शुचयो ब्रह्मसंज्ञिताः । ब्रह्मणैव स्मृते देवास्तर्पयन्त्यमृतैर्ऋषीन् ।
सर्व्वभूतात्मभूतस्य सर्व्वभूतानि पश्यतः । देवाऽपि मार्गे मुह्यन्ति अपदस्य पदैषिणः ।
चतुर्द्वारं पुरुषं चतुर्म्मुखं चतुर्द्धा चैनमुपयाति वाचा । बाहुभ्यां वाच उदरादुपस्थात्तेषां द्वारं द्वारपालो बुभूषेत् ।
नाचैर्द्वियन्नाददीतान्यवित्तं न वा योनी यस्य शृतं प्रगृह्णात् । क्रुद्धो न चैव प्रहरेत धीमान् तथाऽस्य तत् पाणि पादं सुगुप्तं ।